

بررسی جلوه‌های حرکتی آب در معماری ابنیه‌ی شهری عهد صفوی (نمونه‌ی موردی بناهای شهر اصفهان)

نگار صادقی^{۱*}، حسن ذوالفقارزاده^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد انرژی و معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه بین المللی امام خمینی، قزوین.

E-mail: N.sadeghi222@gmail.com

۲- دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه بین المللی امام خمینی، قزوین، ایران.

hzolfagharzadeh@yahoo.com

چکیده

آب از دیرباز نقشی حیاتی در زندگی انسان داشته است، دریاچه‌ها و رودخانه‌ها نیز همواره آدمی را به سوی خود جذب می‌کرده‌اند. در گذشته‌ای نه چندان دور که انسان آب را به عنوان یکی از اجزا و عناصر معماری منظر و طراحی شهری مورد استفاده قرار داد همواره جلوه‌های مختلف آن موجب تهییج و تحریک گرایش انسان به زیبایی شده است. وجود حوض‌ها در معماری اسلامی نشان می‌دهد که آب ورای نقش پر اهمیت آن در تمدن و فرهنگ، ریشه در روح و روان آدمیان دارد. هم اکنون نیز آب به همان شکل گذشته در معماری و طراحی ما تاثیر می‌گذارد و فقط قالب استفاده آن اندکی تغییر کرده است. امروزه از آب به شکل‌های متفاوت تر در کالبد شهر استفاده می‌شود. در این پژوهش با تحقیقاتی میدانی، به روش تحلیلی-کتابخانه‌ای سعی بر آن است با بررسی جلوه‌های حرکتی آب در معماری بناهای عهد صفوی در شهر اصفهان، و قیاس آن با روش‌های به کار گرفته در عصر حاضر در این شهر، به جمع بندی کلی در ارتباط با معایب و مزایای سبک و سیاق معماران عصر حاضر در بهره‌مندی از این گوهر ارزشمند در بناهای این دوره رسیده، تا بتوان بر الگوی به کار گیری از پتانسیل‌های موجود آن تاثیر مثبتی داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: معماری پایدار، معماری صفوی، جلوه‌های حرکتی آب، اصفهان.

۱- مقدمه

اگر بناها باعث جدایی ما از طبیعت می‌شوند تا از سویی ما را از بعضی عوامل طبیعی حفظ کنند و از سوی دیگر در جای خود گویای قلمرو انسانی تر باشند و اگر این خصوصیت باعث می‌شود تا کالبدمان در یک شکل ثانوی و بیگانه قرار گیرد که گرچه مطلوب نظرمان بوده است، اما کیفیتی سرد و مصنوعی دارد. این جاست که عنصر آب با نقش حساس خود ما را دوباره به طبیعت پیوند می‌زند. انواع متنوع آب نماها، فواره‌ها و نه‌رهای آب، ظرایف معماری را چون حلقه‌های یک زنجیر در یک شبکه ارتباطی به یکدیگر پیوند می‌زنند و در هم منعکس می‌آیند. در همه ادوار، معماران ما آب را در مجموعه‌های خود وارد می‌کردند و گنجینه‌ای از خصوصیات فیزیکی و مذهبی را به خدمت می‌گرفتند تا معماری آنان از غنای بیشتری برخوردار باشد [۱]. معماران با زیرکی و ذکاوت، ترفندهایی ویژه در آفرینش و خلق عناصر معماری گوناگون و گاه منحصر به فرد به کار گرفته‌اند که موجبات آسایش و راحتی انسان را فراهم آورند.